

ПРОГРАМА ЗА
МОРСКО ДЕЛО И
РИБАРСТВО

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД
ЗА МОРСКО ДЕЛО И РИБАРСТВО

Наръчник с добри европейски практики за екосъобразно, устойчиво рибарство и опазване на морето

ИСПМО

Институт за подготовка на служители
в международни организации

Института за аграрна икономика

Местна инициативна рибарска група
Български черноморски сговор
Бяла-Долни чифлик-Аврен

Съдържание

Увод	3
Информация за проекта	4
Добри европейски практики	7
- Рибна борса в Холандия затваря веригата от улова до крайния потребител .	7
- Как в Гърция се опитват да опазят морето	8
- Зиновиц, Германия	10
- Шведският секретариат за селективен риболов	11
- Нови технологии в подкрепа на устойчивия риболов	12
- Специални групи за риболов в Чехия	13
- Участие на заинтересованите страни в процесите на вземане на решения за MPA Sur de Almería: Изграждане на консенсус за съхранение	14
- Как технологията може да помогне за справяне с прекомерния риболов?	16
- Авейро	18
- Добра практика от Турция и Италия	18
- Изграждане на ферма за змиорки България	19
- Кампания за отстраняване на изгубени риболовни принадлежности от морското дъно в района на област Варна	20
- Аква екологичен риболовен туризъм	20
- Асоциацията на Шотландските производители на миди	21
- FRESH – Германия, солеводна ферма	22
- Средиземноморски мочурищни блата (Испания) Doñana	23
Изготвяне на мерки по чл.13, параграф 4 от Директива 2008/56/ЕО	24

Увод

Основната цел на ръчника с добри европейски практики за екологично устойчиво рибарство и опазване на морето е по-устойчиво въздействие и мултипликация на дейностите по проект BG14MFOP001-1.006-0001 „Повишаване на информираността за опазване на морската околна среда в Черно море“.

Ръчникът ще допринесе за постигане на по-висока степен на екологично съобразен начин на работа от страна на рибарите, пристанищните агенти и други хора, чиято сфера на дейност е свързана с морската екосистема от което е възможно да се замърси водата или морското дъно в процеса на работа.

В ръчника са показани 16 добри практики, които могат да бъдат приложени у нас. Практиките са анализирани, като са изведени изводи, посочени са препоръки и възможности за тяхното адаптиране и прилагане у нас.

Информация за проекта

Проект BG14MFOP001-1.006-0001 „Повишаване на информираността за опазване на морската околна среда в Черно море“ представлява инициатива свързана с опазването на околната среда посредством кампания сред рибарските общности за насърчаване употребата на селективни риболовни уреди с цел опазване на морската околна среда.

Проектът се финансира по Програма за морско дело и рибарство /ПМДР/, Приоритетна ос „Насърчаване на устойчиво в екологично отношение, иновативно, конкурентоспособно и основано на знания рибарство, характеризиращо се с ефективно използване на ресурсите“, Процедура BG14MFOP001-1.006 „Опазване и възстановяване на морското биологично разнообразие и екосистеми и компенсационни режими в рамките на устойчивите риболовни дейности“

Бенефициент и партньори

Бенефициент по проекта е сдружение Институт за подготовка на служители в международни организации /ИСПМО/ в партньорство със сдружение Местна инициативна рибарска група Български Черноморски Сговор Бяла-Долни чифлик-Аврен и Института за аграрна икономика /ИАИ/

Финансиране

Проектът е на стойност 102 936.68 лв., 77 202.51 лв. съфинансиране от Европейския фонд за морско дело и рибарство и 25 734.17 лв. национално съфинансиране. Проектът се финансира по АДПБФП МДР-ИП-01-65/21.08.2019 г. чрез ПМДР.

Срок на изпълнение

Началото на проекта е 21.08.2019 г. и се изпълнява до 21.09.2020 г.

Цели

Проектът има за цел да повиши информираността сред широката общественост, както и рибарските общности за осъществяването на политиките за опазване на морската околна среда, чрез осъществяването на дейности за повишаване на знанието от страна на гражданите и техния принос към опазването на околната среда и ограничаването на отрицателното въздействие на човешкия фактор

- спрямо природата. Проектните цели са свързани с информиране и въвличане на заинтересованите за опазване на морската околна среда по отношение на:
- Ефективно използване на ресурсите;
 - Въздействие на човешките дейности върху морската околна среда;
 - Замърсяване причинено от риболовните дейности ("Призрачен риболов");
 - Риск от екологична катастрофа и риск за здравето на човека;
 - Възможни решения и превенция;
 - Заимстване и прилагане на добри Европейски практики за опазване на морската околна среда;
 - Информация по отношение използването на селективни риболовни техники за намаляване на въздействието на риболова върху морската околна среда;

Проектни дейности

Дейност 1 Информационна кампания

Запознаване на обществеността с проекта, включващ мерки чрез които:

- ще се посочат заплахите пред обществото и риска за здравето на хората по отношение на морската околна среда;
- ще се уведомят рибарите за застрашаващите морската околна среда действия по време на осъществяване на риболов;
- ще се уведоми обществеността за основните стъпки за ограничаване на вредното въздействие;
- ще се информират хората за нуждата от предприемането на незабавни мерки по отношение на следното:
 - o Управление на отпадъците;
 - o Намаляване на отпадъците;
 - o Рециклиране на отпадъците.
- да се информират хората за опасности, които крият:
 - o "Невидимите" отпадъци, като "призрачният" риболов;
 - o Замърсените риби и морски организми и рискът за здравето на хората;
 - o Замърсяването на морската вода от неестествени предмети - пластмасови опаковки.
- да се информира обществеността за възможностите за превенция, като:
 - o Използването на селективни риболовни техники за намаляване въздействието на риболова върху морската околна среда;

- о Ефективно използване на ресурсите;
- о "Риболов" на отпадъци - практика, позната в много страни, борещи се срещу замърсяване на морската вода и дъно.

Дейност 2 Проучване на нагласите на степента на готовност за предприемане на ефективни действия

Анализиране на нагласите за степента на готовност за предприемане на ефективни действия по отношение на опазване на морската околна среда. Тази дейност включва специално допитване до гражданите по въпроса с опазването на морската околна среда и нуждата от вземане на мерки, както и необходимостта от обучения в тази насока.

Дейност 3 Разработване на учебно съдържание

Учебното съдържание - базирано на резултатите от проучването на нагласите и степента на готовност за предприемане на ефективни действия по отношение на опазване на морската околна среда. Учебното съдържание включва: съдържание на обучението, определение и същност, разработване на учебен план, разработване на учебна програма, цели и мерки, правна рамка, политики по опазване на морската околна среда, екологични вреди, източници.

Дейност 4 Провеждане на обучения

Методологията за изпълнение на тази дейност се състои в следните няколко етапа:

.1. Дистанционно обучение. За период на изпълнение на дейността са предвидени дистанционни обучения посредством съвременни комуникационни канали (интернет кореспонденция: електронна поща, скайп и др.)

2. Обучение на място. За период на изпълнение на дейността е предвидено обучение на седем експерти

3. Семинар

Семинарът включва и обучения, насочени към екологосъобразен начин на работа от страна на рибарите, пристанищните агенти и други хора, чиято сфера на дейност е свързана с морската екосистема от което е възможно да се замърси

водата или морското дъно в процеса на работа. Темите на обученията за заинтересованите страни са следните:

- Въздействие на човека върху морската околна среда;
- Замърсяване на морската околна среда, причинено от риболовни дейности;
- "Невидими" отпадъци - призрачен риболов - изгубени, изоставени, захвърлени риболовни уреди (640 000 тона в световен мащаб);
- Какъв риск за здравето на човека крие консумацията на риби други морски организми, съдържащи химикали от петролно остатъци и пластмаса;
- Решения - Селективни риболовни техники за намаляване на въздействието на риболова върху морската околна среда;
- Превенция и управление.

Дейност 5 Разработване и отпечатване на наръчници с добри Европейски практики (адаптирани за България), приложимост и препоръки

Изработване и разпространение на наръчник за добри Европейски практики, които да бъдат адаптирани с цел да се прилагат и за Черно море.

Добри европейски практики

1. Рибна борса в Холандия затваря веригата от улова до крайния потребител

На конференция в Холандия с участие представители на рибарски общности от всички страни-членки на ЕС като добър пример е посочена рибна борса в морска провинция с главен град Алмере. Тя е изградена по проект към местната инициативна рибарска група. На борсата се прави предварителна обработка на улова и се поставят етикети с баркод. Това позволява клиентът да проследи произхода на рибата, кога е уловена и от кого. Така борсата дава гаранции за доброто качество на улова/продуктите. Това осигурява висока цена и гарантиран пазар за улова. Конкретен пример е уловът на бяла риба, която всеки рибар е продавал/реализирал както намери за добре. За около една година работа на борсата обаче цената ѝ скочила от 3.50 на 8.50 евро. Това е добра практика, осигурява се затваряне на веригата улов - краен потребител.

Изводи

Осигуряването на по-висока цена подобрява доходите на рибарите и спомага за

урегулиран улов на риба. Създаването на борса като добра практика има много съпътстващи положителни ефекти, освен ограничаване изтощаването на рибните ресурси. Осигурява се и по-добра устойчивост на рибарската общност. За клиента ще има гаранция, че ако следва този етикет, ще получи определено качество и цена.

Препоръки, адаптиране и приложимост в България

Еквивалент на такава рибна борса у нас са центровете за първа продажба на продукти от риболов или регистрирани купувачи. При осъществяване на първа продажба на продукти от риболов организаторът на центъра за първа продажба или регистрираният купувач води дневник за първа продажба на продукти от риболов по образец. За всяка първа продажба на продукти от риболов организаторът на центъра за първа продажба или регистрираният купувач съставя документ за първа продажба по образец, в който се вписват данни като:

1. наименованието на всеки вид риба или друг воден организъм и мястото на улова;
2. размерът или теглото, качеството, видът на представяне и степента на свежест на всеки вид риба или друг воден организъм;
3. минималният размер риба или друг воден организъм, ако такъв е определен;
4. цената и количеството за всеки вид риба или друг воден организъм, както и за всеки размерът или теглото, качеството, видът на представяне и степента на свежест;
5. предназначението за продукти, които не подлежат на последваща продажба (за преработка, за човешка консумация, за съхранение);
6. имената на продавача и купувача;
7. мястото и датата на продажбата;
8. номерът и датата на договора за продажба, в случай че такъв е сключен.

От Холандския опит може да се заимства поставянето на етикети с баркод с необходимата информация и така да се улесни проследяването на произхода и датата на улова.

2. Как в Гърция се опитват да опазят морето

Един от първите топли пролетни дни в Епаноми - малък крайбрежен град, разположен недалеч от Солун. На четири километровия плаж Потамос засега няма много курортисти. През лятото обаче те са хиляди – а оставените от тях

отпадъци се трупат на камари. И то не само тук, а и по всички плажове в Гърция. Пластмасовите торбички и чашки, бирените опаковки и угарките са се превърнали в сериозен проблем. „През лятото положението става направо неспасяемо“, казва един рибар.

Много гърци вече не искат повече да се примиряват с това положение. Навсякъде в страната частни лица организират акции за почистване на плажните ивици, включително и тук, на Потамос. "Държавата и общините не ги е грижа за проблема с боклука; кошчетата за смет са твърде малко и не се изпразват редовно", оплаква се една майка, която участва в акцията заедно с децата си.

Все повече хора в Гърция активно се включват в опазването на природата. Присъединяват се към една нова тенденция, която се популяризира активно в социалните медии. С хаштаг #beachcleanup или #trashtag много хора дават израз на ангажимента си срещу замърсяването на околната среда. Сред тях са Мариос и Кристина Бахарис, които са също и организатори на почистването на плажа в град Епаноми.

Мариос е отраснал в Берлин в семейство на гърци, а от две години живее с жена си и децата си в Солун. Харесва му да живее в родината на своите родители. Безпокои го обаче безотговорното отношение към околната среда. „Много от хората тук са прекалено безгрижни и очакват държавата и общините да се погрижат за боклука, вместо сами да направят нещо. Когато Гърция и Македония най-после се споразумяха в спора за името, на протести срещу договора излязоха хиляди, а за почистването на плажа идват едва стотина. Не мога да разбера този манталитет", казва Мариос.

Йоанис Гиовос е сътрудник на инициативата за морска защита iSea в Солун. Той се радва, че има подобни акции за почистване на плажната ивица: "Става дума не само за защита на околната среда, а за много повече - за отговорността на гражданите. Поради своята история гърците по традиция са настроени срещу държавата и държавната власт. Но е време да престанем да с това, за да настъпи някакво подобрене", казва той.

Колегата му Никос Думпас също е критичен спрямо този манталитет. Според него, той се проявявал и в отношението към морето: "Гърците обичат морето, но

не се грижат за него. Смятат, че чистите води са едва ли не някаква даденост, а за боклуците, които оставят по плажовете, не ги е грижа", казва той. Организацията iSea предлага просветни програми, за да събуди у младите хора съзнание за активна защита на околната среда.

Въпреки сравнително доброто качество на морската вода в Гърция, тъкмо найлоновите торбички и отпадните води представляват сериозен проблем за гръцките водни басейни. Благодарение на европейските закони положението донякъде се е подобрило, но само със закони нищо не става, нужно е и съзнание, казва Гиовос и добавя: "Много гърци все още смятат, че отпадъците, които замърсяват околната среда, не са кой знае какъв проблем. Те прехвърлят отговорността за замърсяването на големите фирми и политиката. За да се промени този менталитет, трябва време".

Стела Кивелу е професор по икономика в университета „Пантейон“ в Атина и от доста години изследва морето като ресурс. Тя подкрепя инициативата "Син растеж", създадена през 2012 г. от Европейската комисия с цел да се използват европейските водни басейни като възможност за развитие и заетост. В Гърция има над 16 000 километра крайбрежни ивици. Страната всъщност би трябвало да е водеща в разработването на перспективни стратегии за разкриването на морските ресурси, смята Кивелу.

3. Зиновиц, Германия

17 май 2019 г., Мекленбург-Западна Померания, Зиновиц: Тил Бекхауз, министърът на земеделието, Мануела Швезиг (СПД), министър-председател на Мекленбург-Западна Померания, и Патрик Далеман, парламентарен държавен секретар за Западна Померания, взеха участие в първата голяма германска кампания за почистване на плажа на остров Узедом. На първия ден за почистване на плажа еколозите обиколиха над десет места с торби за боклук, за да събират изхвърлени боклуци. Островът има 42 километра плаж. Според Министерството на околната среда морските отпадъци остават основен проблем, 80 процента от които са регистрирани от сушата.

Изводи

Реализирането на подобни инициативи от граждански организации и самостоятелни граждани е добра практика. Това спомага за възпитанието на

подрастващите и има превантивен ефект в опазване чистотата на морето. Социалните медии са силен инструмент и тяхното използване увеличава допълнително ефекта от организиране на инициативи за почистване на морето.

Препоръки, адаптиране и приложимост в България

Такъв тип инициативи са приложими в България и се организират предимно от граждански организации и държавни органи. Като пример могат са бъдат посочени инициативата на bTV „Да изчистим България заедно“ и ежегодното почистване на плажната ивица и пристанището от служителите на Община Бяла.

Любовта към природата, отговорността на хората за опазване на екологията в ежедневието им живот трябва да се възпитава от ранна детска възраст. Също така трябва да се възпитава непримиримост към замърсителите и участие в мероприятия и инициативи за опазване на околната среда.

4. Шведският секретариат за селективен риболов

Шведският секретариат за селективен риболов се основава на тясно сътрудничество между риболовната индустрия и учените, където идеите на рибарите са разработени и научно оценени. Това гарантира, че разработените технологии се използват и на практика. Целта на Шведския секретариат за селективен риболов е да събере нови идеи от рибари и други заинтересовани страни в отрасъла как да се избегне нежелан улов в отговор на изпълнението на задължение за разтоварване (забрана за изхвърляне) във водите на ЕС. Инициативата и ангажираността на индустрията са от решаващо значение за успешното развитие на нови идеи.

Плановите на проекта се разработват в тясно сътрудничество между рибари и учени. Одобрените проекти се финансират от Шведската агенция за управление на морето и водите, SvAM. Привлечените риболовци имат гарантирани нормален доход по време на риболовни операции, като по този начин се елиминират техните икономически рискове.

Проектът има две основни фази: фаза на разработка, в която риболовците тестват и модифицират своите прототипи, както и фаза на оценка, в която ученият изучава ефективността на екипировката.

Шведският секретариат за селективен риболов е сътрудничество между

Шведския университет за селскостопански науки, Шведската агенция за управление на морето и водите (SwAM) и Шведския съвет по земеделие.

Изводи

Сътрудничеството с науката води до високи резултати при решаване на проблемите, които стоят пред индустрията и пред обществото като цяло. Идеи от практиката могат да бъдат развити по научен метод и обратно да послужат в практиката. Шведският секретариат за селективен риболов е добър пример за такова сътрудничество.

Препоръки, адаптиране и приложимост в България

Не съществуват пречки за подобен род сътрудничества в България. Към Закона за риболов и аквакултури е включен като Приложение 2 Списък на минимално допустимите размери за улов на риба и други водни организми. В партньорство с научни организации би могло да се разработят нови уреди и методи за риболов с по-добри селективни възможности.

5. Нови технологии в подкрепа на устойчивия риболов

По отношение на технологичните проследяващи устройства за наблюдение и контрол на риболовните дейности, стимулиране на събирането на данни и спазването е насърчено в няколко държави-членки на ЕС:

В Естония приложението „Perk” стартира от Министерството на селските въпроси за да увеличи бързо докладването на данни за улова и отчитане на риболовни дейности за крайбрежните и вътрешни рибари. Приложението е мотивирало рибарите за по-бързо от месечното отчитане на хартиен носител до електронно ежедневно отчитане, което е подобрило квотните дейности по наблюдение и контрол.

В Хърватия, дори всички малки лодки с дължина под 12 метра, се изискват да използват VMS, чрез който данните за проследяване са достъпни в реално време в националния уебсайт. VMS са отлични инструменти за контрол на усилията, от гледна точка на „времето в морето“ и дейностите в райони.

В Испания над 1500 лодки с дължина под 12 метра са оборудвани на ниска цена „зелена кутия“ за проследяване чрез системи, които използват GPS връзка, свързана с електронна навигационна карта/плотер. Тези зелени кутии са

задължително в риболовните резервати и за някои специфични риболова. Проследяването на данни могат да се проверяват кръстосано, като се прилагат пространствено-временни мерки срещу разтоварвания на уловена риба и в сравнение с пазарните данни. Докато такава схема е вече съществува в Андалусия, тя може да бъде адаптирана в съответствие с Задължението за кацане за налагане на планове за изхвърляне. Има спешна нужда от средства за улесняване на обмена на резултатите от тези успешни практики в общ ЕС база данни. Важно е MS да споделят и да се учат от тях най-добре практики и тези, които вземат решения, риболовци и други ключови заинтересовани страни работят заедно, за да намерят и се споразумеят по най-добрия начин за да се гарантира максимално съответствие с CFP.

Изводи

Поставянето на проследяващи GPS устройства е важен елемент при контрола върху риболовните кораби. Използването на съвременни технологии може да улесни както контрола така и връзката между купувачи и продавачи.

Препоръки, адаптиране и приложимост в България

В България всички кораби над 12 метра задължително са оборудвани с проследяващи устройства. Също така с такива устройства са оборудвани и корабите с квоти за улов на калкан, независимо от дължината си. Контролът се осъществява от Център за наблюдение на риболовните кораби” към Изпълнителна агенция по рибарство и аквакултури (ИАРА). Въвеждат се и електронни дневници. Би могло контролът да се разшири с използване на онлайн карта с наблюдение разположението на корабите в реално време.

6. Специални групи за риболов в Чехия

Чешката република подкрепя финансово потребителите за обучение на деца в риболовни клубове. Много местни риболовни организации (Чешки и моравски съюз на риболовците) извършват риболов в клубове, които са посветени на деца (под 15 години). Целта на тези клубове е да обучава децата на правила за риболов и опазване на рибните видове. Всеки риболовен клуб обикновено се ръководи от един или повече преподаватели, които също са рибари. Местните риболовни организации разполагат с много риболовци с увреждания и много

от отделните риболовни площадки са достъпни за инвалиди. Тези риболовни зони са изброени и маркирани в специален наръчник, който описва всяка от тях. Една местна организация за риболов (LAO Kladruby) включва около 700 рибари инвалиди.

Чешкият риболовен съюз спонсорира състезания на национално и международно ниво. Чешките представители от много години успешно представляват държавата в следните дисциплини: техника на риболов; риболов на мухи, риболов с плувка, спининг и хранилка.

Изводи

Спортният риболов е чудесен начин за прекарване на свободното време за възпитаване в опазване на природата и животинските видове. Подпомагането на подобен род дейности от държавата улеснява развитието на мрежа от клубове по спортен риболов.

Препоръки, адаптиране и приложимост в България

В България подобен род дейности могат да се финансират по проекти по Програмата за морско дело и рибарство по специално към стратегиите на Местните инициативни рибарски групи.

7. Участие на заинтересованите страни в процесите на вземане на решения за MPA Sur de Almería: Изграждане на консенсус за съхранение

Южната част на Алмерия-Секо де лос Оливос е морска зона от 2829 квадратни километра, разположена на юг от Иберийския полуостров и се характеризира с огромно възпроизводство на широк спектър от морски видове и местообитания. Плитките крайбрежни райони, бездни равнини, планини и подводни каньони са част от морското й дъно, предоставяйки разнообразна среда, която поддържа голямо разнообразие от морски организми. Поради влиянието както на атлантическите, така и на средиземноморските води, сложната подводна морфология и метеорологичните условия на Гибралтарския пролив, в крайбрежната зона и в околната среда около нея се образува голямо количество дълбока, студена и богата на хранителни вещества вода. Китовете, делфините, костенурките и морските птици идват в този район, за да се възползват от тези производствени условия и наличието на храна във водния

стълб. Големите бавнорастящи хищници, като акули, също са често срещани в тези води. Риболовната дейност, високите нива на замърсители, значителния улов на китоподобни и костенурки в риболовни принадлежности и морски трафик представляват голяма заплаха за биологичното разнообразие на зоната.

ALNITAK е неправителствена организация, която работи в областта от 1990 г. и е разработила стратегия, чрез която да се изградят дългосрочни отношения с основните заинтересовани страни в района (рибари, морски транспорт, военни, отбрана, туристи и учители). Чрез различни проекти на LIFE ЕС те дават възможност за реализиране на дейности и изследвания за подобряване състоянието на опазване на морските бозайници и костенурките в южното крайбрежие на Испания.

Първата стъпка беше да се разработи цялостна карта на заинтересованите страни, за да се визуализира по най-добрия начин как те общуват и работят. Подходът, предприет за всяка група се различава, но като цяло започва с индивидуални срещи и след това продължава към груповите срещи.

Изграждането на доверие и обсъждането на научните данни е ключов елемент за преодоляване на първоначалните трудности в търговски сектори. Дългосрочна програма от работни срещи, в която рибарите могат да разберат резултатите и участието в процеса е ключов елемент. Това е подкрепено от редица риболовни изпитания, като промяна на стръвта, която се използва от риболовците; дълбочината, на която са ловили рибарите. Тези две прости мерки са намалили броя на уловените костенурки, като от над 20 000 те стигат до почти нула, след като беше изготвен регламент за риболова. Те също така извършиха изследвания на делфини, заплетени в мрежи за риболов, което доведе до по-положително възприемане на делфина от рибарите. Всички тези мерки са разработени с помощта на подход отдолу-нагоре.

Друга история на успеха е работата със сектора на морския транспорт. Средиземно море е едно от най-използваните райони за корабоплаване в света с над 220 000 кораба (4 100 бруто тона) преминаващи всяка година. Ударите на корабите в региона представляват значителна заплаха за китовите и някои по-малки видове китове. До 2009 г. тази зона се пресича от Кабо де Гата - Схема за разделяне на трафика (Traffic Separation Scheme - TSS), създадена през 1998 г. от ММО, насочваща 35 000 корабни транзита до Гибралтарския проток и

пристанища по северния бряг на Средиземноморието. В същото време органите за морски транспорт са все по-загрижени за високия обем на трафик по отношение на чувствителните крайбрежни и морски местообитания, определени като обекти от значение за Общността (Директива за местообитанията на Европейския съюз) и във връзка с броя на китоподобните видове и морските костенурки, които се срещат в региона.

През май 2005 г., в съответствие със стратегията им за участие на заинтересованите страни, ALNITAK, заедно с испанците DGMM внася предложение в ИМО, чиято цел е предназначена първо да намали риска от сблъсък между кораби, използващи TSS и увеличения брой риболовни кораби, и втори за подобряване опазването на околната среда.

Предложението предвиждаше изменение на TSS Cabo de Gata, така че да се измести на 20 nm встрани. Предложението беше прието от ММО и влезе в сила на 1 декември 2006 г.

Изводи

Ролята на неправителствения сектор може да бъде ключова при решаване на проблеми свързани с опазването на екологията. Това е така, защото целите и фокусът на дейностите на неправителствения сектор са изцяло насочени към цели, които са в обществен интерес и най-често са с идеална цел. С годините много неправителствени организации натрупаха опит и капацитет и успешно биха могли да конкурират по експертиза дори научни организации или държавни органи.

Препоръки, адаптиране и приложимост в България

В България съществуват подобен род организации които работят за опазване на екологията и животинските видове включително и рибните ресурси. Постигнати са успехи като промяна в отношението към делфините и прилагането на мерки за тяхната защита и опазване.

8. Как технологията може да помогне за справяне с прекомерния риболов?

Технологията може да бъде ключова за прекратяване на свръх риболов, според ново видео, показващо как камерите и сензорите могат да бъдат използвани за наблюдение на риболовните лодки в морето.

През 2014 г. реформираната Обща политика в областта на рибарството (ОПОР) стана закон. Целта е прекратяване на свръхулова и въведе съществена промяна в управлението на риболова в ЕС: задължението за разтоварване на всички риби, предмет на квота за улов, независимо от техния размер. Целта на тази нова политика е да премахне разточителната практика за изхвърляне на мъртва или умираща риба до 2019 г.

Адвокатът по риболов на ClientEarth Елизабет Друел казва: „Мониторингът на задължението за разтоварване е предизвикателство. Ако се случи незаконно изхвърляне, то ще се извърши в морето, където надзорът и инспекцията са скъпи и понякога трудни за извършване.

Това означава, че настоящата ни система, която разчита на случайна употреба на бордови наблюдатели или на морски инспекции, както и проверки на улова, след като е била разтоварена, няма да гарантира, че целият риболовен флот на ЕС натоварва улова, както трябва "

Задължението за акостиране не означава пълна забрана за изхвърляне на рибата, тъй като съществуват много изключения. Това означава, че дори ако контролните органи видят лодка, която хвърля мъртва или умираща риба зад борда, за инспекторите е трудно да разберат дали изхвърлянето е законно или не.

Дистанционният електронен мониторинг (REM) може да помогне на властите да преценят законността на изхвърлянията. REM е система, състояща се от сензори, които наблюдават активността на предавките, камери, които записват дейностите по обработка и изхвърлят риболовците на бюрото, и GPS, за да предоставят точното местоположение на кораба.

Всички данни, събрани чрез REM, се предават автоматично на контролните органи, които могат да ги анализират и по-лесно да открият нарушения на правилата за риболов, включително задължението за разтоварване.

Изводи

Този подход е много ефективен, както и предоставя непрекъсната информация за риболовните дейности на корабите. Използван в комбинация с други инструменти като морски инспекции или бордови наблюдатели, той може да намали свръхулов и да повиши спазването на закона. Това ще помогне за

постигане на целите на ЕС за устойчивост, като същевременно защитава моретата и хората, които зависят от тях.

Препоръки, адаптиране и приложимост в България

Няма пречки подобен подход да се реализира и в България. При наличие на амбиция от страна на контролните органи в лицето на ИАРА е възможно REM да се приложи и за България като разбира се гарантира опазване на личните данни.

9. Авейро

В Авейро рибарите участват в мерки за запазване на околната среда и подпомагане и възстановяване на морски вид: европейската змиорка. Този вид преди е имал икономическа жизнеспособност и завръщането му на пазара би довело до увеличаване на приходите и диверсификация на продуктите предлагани от рибарите в Айверо. Участието на рибарите във възстановяването на пасажите помага за напредването на изследователите и спомага за взимане на решения и предложения за консервирането на пасажите. Благодарение на тази практика се спомага диверсификацията на биологични видове и е с екологична насоченост.

Изводи

Ангажирането на рибарите за опазване на екологията и рибните видове е ключово за успеха на подобен род дейности.

Препоръки, адаптиране и приложимост в България

В България съществува подобна практика за опазване на есетровите видове. Чрез обучения и информационни материали по инициатива на неправителствения сектор рибарите са въвлечени в мерки по опазване и регистриране на есетрови видове в Черно море. Подобни инициативи могат да се реализират и за други видове или за опазване водите от отпадъци.

10. Добра практика от Турция и Италия

Целта е обучението над 50 рибари по технически и практически въпроси (рибарски техники, размери видове мрежи) и маркетингови стандарти (хигиена, представяне, етикетиране). Това е с цел запазване на качеството на местната риба от мрежата до чинията. Проследяването на рибата от лова до

крайния потребител би помогнало при запазване и контрол на качеството. Тези риболовни техники, щадят природата и спомагат за намаляването на нереализираната продукция, увеличават стойността и, което от своя страна води до по-високо ниво на селективен риболов и по-лесна реализация на продукцията без остатъчна такава.

Изводи

Обучението на рибарите в маркетинговите стандарти относно улова ще увеличи качеството на продукта още в първия етап по веригата до крайния потребител.

Препоръки, адаптиране и приложимост в България

Няма пречки подобни инициативи да се реализират в България. Финансиране може да се осигури по Програма за морско дело и рибарство и по специално по стратегиите на Местните инициативни групи.

12. Изграждане на ферма за змиорки България

„Фиш Фарм БГ“ ЕООД взима мотивирано решение за изграждане на ферма за култивиране на змиорка, отчитайки европейските производствени практики за развиване на аквакултура на този деликатесен вид риба.

„Фиш фарм БГ“ е първата ферма за култивиране на змиорка в България. Змиорката е риба с висока добавена стойност и огромен пазарен и експортен потенциал. Този вид риба е предпочитан от съдържателите на ресторанти и суши вериги в ЕС, като пазарната калибровка за екземплярите е от 140 гр + до 150 гр +. Тъй-като в България няма култура на приготвяне на змиорката, то потенциалът за реализация на продукцията е лимитиран, а производството на фермата е ориентирано в основната си степен към експорт.

Изграждането на фермата допринася за намаляване на натиска върху естествената популация, предизвикан от стопанския риболов и дава възможност да се извършват регулярни доставки на деликатесна риба за партньорите извън страната.

Изводи

Отглеждането на аквакултури води до намаляване на риболовното усилие и натиск върху естествените рибни ресурси. Освен това се разкриват работни места в сектора.

Препоръки, адаптиране и приложимост в България

Отглеждането на аквакултури е разпространено в Българи особено след подкрепата на Оперативна програма Развитие на сектор рибарство 2007-2013 и настоящата Програма за морско дело и рибарство 2014-2020. Финансовата подкрепа за аквакултури ще продължи и през новия програмен период 2021-2027. Интересно за змиорката е, че размножаването и не може да става по изкуствен начин и фермите купуват малки змиорки размножили се по естествен начин, които отглеждат докато стигнат търговски размери.

12. Кампания за отстраняване на изгубени риболовни принадлежности от морското дъно в района на област Варна

Почистване на морското дъно от изгубени и изоставени риболовни принадлежности с цел да се противодейства на т.нар. призрачен (нелегален) риболов в определена (планирана) зона на Черно море. По този начин проектът допринася и за развитието на дребномащабния крайбрежен риболов в района, за подобряване на екологичното състояние на определената черноморска зона, и въздейства благоприятно върху развитието на аквакултурите.

Изводи

Изоставени рибарски уреди и принадлежности освен че представляват отпадък, някои от тях продължават да ловят риба, дори и да не са експлоатирани от човека, явление, известно като „призрачен риболов“.

Препоръки, адаптиране и приложимост в България

В България все по-често се предприемат инициативи за информиране на рибарите и тяхното включване при почистване на морето от изоставени рибарски уреди и принадлежности. Финансиране е достъпно по Програма за морско дело и рибарство, както и по стратегиите на Местните инициативни рибарски групи.

13. Аква екологичен риболовен туризъм

Говорейки за риболовен туризъм, се има предвид приемането на хора, които не са част от екипажа на лодката. Професионални рибари споделят своя опит и демонстрират своите умения с гостите /туристи, които се интересуват от основна информация, свързана с риболова/. Крайната цел е да се предложи

анимация на гостите, като те участват в т.нар. "ХВАНИ-ПУСНИ" дейности, чрез които да се докоснат до бита и труда на рибарите, да бъдат информирани защо е нужно да се повиши грижата за опазване на популациите от застрашени морски видове и разумно да се използват морските ресурси. Наред с демонстрациите на риболовни дейности и услуги, свързани с риболова, гостите се информират и за историческите, археологическите, екологичните, и културни ценности в региона.

Изводи

Риболовният туризъм е опит за хармонично съжителство между рибарите и природната среда, чрез създаването и опазването на природни, исторически, културни и традиционни ценности за региона. Повишава се знанието за морето, за риболова и за рибарския занаят като цяло, тъй като това би довело до засилване на желанието за опазване и съхраняване на чистотата на морето и на рибата в него.

Препоръки, адаптиране и приложимост в България

Риболовният туризъм се включва към ловният туризъм, който е част от спортния туристически продукт на България. Ако се развие достатъчно риболовният туризъм може да стане самостоятелен сегмент. Като услуга риболовният туризъм може да се намери в България.

14. Асоциацията на Шотландските производители на миди

Асоциацията на производителите на шотландски миди (ASSG) работи в Шотландия от 1986 г. и представлява стратегически съюз между производителите на миди, за да насърчи изграждането на капацитет и информираността за техните продукти и отговорността за аквакултурите с регионален обхват, като има за цел устойчиво развитие и добри практики. Изследваната практика е Кодексът от 2005 г. Приемането и прилагането на Кодекса на практиката на Шотландия постепенно доведе до значителни резултати, което означава положителното въздействие на този стратегически съюз. Кодексът повиши обществената осведоменост относно устойчивата аквакултура, тъй като напълно подкрепя практиките за устойчиво отглеждане. В допълнение този съюз на много местни производители е подобрил общия им капацитет за по-ефективно възникване на проблемите, свързани с

аквакултурата, като същевременно е засилил приноса им за опазването на околната среда. Освен това разглеждания модел има силно развито сътрудничество между публичния и частния сектор, особено чрез обикновено изискващата процедура за набиране на средства.

Изводи

Асоциирането на определен бранш може да подпомогне дейността му като цяло. Издаването и популяризиране на сборник с правила „добри практики“ въздейства положително на пазара, тъй като сборникът е помогнал на шотландските производители да разширят обхвата си и да получат достъп до нови пазари, увеличавайки по този начин тяхната производителност и приходи и доближавайки се до по-високи нива в аквакултурата.

Препоръки, адаптиране и приложимост в България

В България асоциациите са в рибарството, в рамките на аквакултурата и или в сектор Рибарство като цяло - смесен тип. Издаване на подобни сборници с добри практики за отглежда не различните видове аквакултура би подпомогнало представителите на бранша в тяхната дейност.

15. FRESH – Германия, солеводна ферма

FRESH развъжда морска риба с уникална система от затворен воден цикъл, без да вреди на околната среда. Затвореният воден цикъл е особено благоприятен за ресурси и намалява нуждата от прясна вода до под 1% на ден. Използваната частично енергия идва от нашата собствена слънчева система и до 2017 г. енергията, която използваме, ще бъде 100% от възобновяеми източници. Производството на FRESH стандарти редовно се одитира от независими органи. FRESH освен това, установява нови стандарти за съзнателно потребление на риба. Развъждане в кристално чиста, органично пречистена вода, без токсини от околната среда, без антибиотици, без стимулатори на растежа, хранене с органична, сертифицирана храна без добавка към храната етоксихин (E 324), с дата на улов и свежест гарантират пълна проследяемост и кратко време за транспортиране и разстояние, внимателно използване на ресурсите и околната среда, директно и коректно с местните бизнес партньори, швейцарски и немски стандарти за качество на производството. Прясната риба е сертифицирана съгласно критериите за устойчивост на Friends of the Sea *fos.org*.

Изводи

Отглеждането на аквакултури води до намаляване на риболовното усилие и натиск върху естествените рибни ресурси. Освен това се разкриват работни места в сектора. При рециркулационните системи благодарение на ниската степен на използване на земята ценните местообитания на рибата са защитени.

Препоръки, адаптиране и приложимост в България

Отглеждането на аквакултури е разпространено в Българи особено след подкрепата на Оперативна програма Развитие на сектор рибарство 2007-2013 и настоящата Програма за морско дело и рибарство 2014-2020. Финансовата подкрепа за аквакултури ще продължи и през новия програмен период 2021-2027. Изграждането на рециркулационни системи за морски видове ще доведе до насищане на пазара, който в момента има сезонен характер.

16. Средиземноморски мочурищни блата (Испания) Doñana

Тази интервенция е стратегически съюз за лагуната Doñana, обширна защитена брегова зона в Андалусия, Испания, разгледана като най-добра практика от прилагането на кодекс за добри практики, който предоставя набор от насоки за екологично чиста аквакултура, ориентирана към обширна или интегрирана мулти-трофично наземно производство на аквакултури. Обхватът на практиката е макрорегионален мащаб. Поставя се акцент върху развитието на аквакултурата в средиземноморските и прибалтийските страни.

Изводи

Екологичната аквакултура може да се превърне в ценен инструмент за бъдещо екологично възстановяване и управление на влажните зони, тъй като рибните водоеми се управляват внимателно.

Препоръки, адаптиране и приложимост в България

Отглеждането на аквакултури е разпространено в Българи особено след подкрепата на Оперативна програма Развитие на сектор рибарство 2007-2013 и настоящата Програма за морско дело и рибарство 2014-2020. Изграждане на многофункционална еко рибовъдна ферма предоставя различни видове услуги за поддържане на биоразнообразието, генериране на възможности за реализация на пазарни стоки, за отдих и развитие на селски туризъм.

Изготвяне на мерки по чл.13, параграф 4 от Директива 2008/56/ЕО

Съгласно ръководство за разработване на програма от мерки за опазване на морската среда в България Прилагане на член 13 Рамкова директива за морска стратегия на ЕС (2008/56/ЕО) от юли 2017 г. подходящи мерки по чл. 13 параграф 4 от Директива 2008/56/ЕО могат да се разработят съгласно правната рамка и съответните препоръки.

Правна рамка

Европейски директиви

Чл. 13, параграф 4 от РДМС/чл. 12, ал. 6 от НООСМВ: Програмите от мерки, разработени съгласно настоящия член, включват мерки за пространствена защита, допринасящи за създаване на последователни и представителни мрежи от защитени морски територии, които в достатъчна степен да отразяват разнообразието на съставляващите ги екосистеми, като например на специални защитени територии, съгласно директивата за местообитанията, на специални защитени територии, съгласно директивата за птиците, както и на морски защитени територии, договорени от Общността или от съответните държави членки в рамките на международни или регионални споразумения, по които те са страни.

Национално законодателство

Закон за биологичното разнообразие (ЗБР) на България:

Чл. 3: (1) Държавата изгражда Национална екологична мрежа, включваща:

1. защитени зони като част от Европейската екологична мрежа „НАТУРА 2000“, в които могат да участват защитени територии;
2. защитени територии, които не попадат в защитените зони;

(2) В Националната екологична мрежа приоритетно се включват КОРИНЕ места, Рамсарски места, важни места за растенията и орнитологични важни места.

Чл. 4: Националната екологична мрежа цели:

1. дългосрочното опазване на биологичното, геологичното и ландшафтното разнообразие;
2. осигуряването на достатъчни по площ и качество места за размножаване, хранене и почивка, при миграция, линеене и зимуване на дивите животни;

3. създаването на условия за ген. обмен между разделени популации и видове;
4. участието на Република България в европейските и световните еколог. мрежи;
5. ограничаване на негативното антропогенно въздействие върху защитени територии.

Чл. 29: (1) В плановете за управление по чл. 27 се предвиждат мерки, които целят предотвратяване на влошаването на условията в типовете природни местообитания и в местообитанията на видовете, както и на застрашаването и обезпокояването на видовете, за опазването на които са обявени съответните защитени зони.

(2) Мерките по ал. 1 включват:

1. забрана или ограничаване на дейности, противоречащи на изискванията за опазване на конкретните обекти - предмет на защита;
2. превантивни действия за избягване на предсказуеми неблагоприятни събития;
3. поддържащи, направляващи и регулиращи дейности;
4. възстановяване на природни местообитания и местообитания на видове или на популации на растителни и животински видове;
5. осъществяване на научни изследвания, образователна дейност и мониторинг.

(3) При определяне на мерките по ал. 2 при възможност се вземат предвид:

1. регионалните и местните особености, освен тези за опазване на биологичното разнообразие, както и изискванията на обществото;
2. устойчивото ползване на възобновимите ресурси.

Рамкова директива за водите не съдържа нормативна база за определяне на морските защитени територии. Нормативната база обикновено е .налице в националното законодателство, свързано с различни законови режими (например опазване на природата, законодателство в областта на рибарството и др.). Освен това, международните законови режими също влияят върху предназначението и управлението на морските защитени територии (например особено чувствителни морски зони съгласно IMO или други специални режими, позволяващи регулиране на корабоплаването и др.).

За българските териториални води, нормативната база за създаване на морските защитени територии и други мерки за пространствена защита

включва:

Закон за опазване на околната среда;

Закон за биологичното разнообразие ;

Закон за защитените територии;

Закон за водите;

Наредба за разработване на планове за управление за защитени територии;

Наредба за условията и реда за разработване и утвърждаване на планове за управление на защитени зони.

Препоръки

Могат да се вземат под внимание следните варианти във връзка с морските защитени територии за програмиране на мерки:

Определяне на нови морски защитени територии;

Разширение на географския обхват на съществуващите морски защитени територии;

Разширение на обхвата на защита и целите на съществуващите морски защитени територии;

Съставяне на планове за управление на новите морски защитени територии и/или преразглеждане на съществуващите, в рамките на програмата от мерки.

Акцентът на пространствената защита би могъл да бъде върху разработване/актуализиране на плановете за управление за съществуващите или новосъздадените морски защитени територии и върху проучвания, насочени към установяване дали съществуващите морски защитени територии са достатъчни както в количествено (размер, свързаност и т.н.), така и в качествено (ефективност на режима на защита и мерките за контрол и др.) отношение.

На тази база могат да се съставят допълнителни мерки за пространствена защита.

Ако се установи, че съществуващите мерки за пространствена защита не са достатъчни за постигане на екологичните цели и опазване на защитените активи, е възможно да възникне необходимост от количествено или качествено

подобрене на мрежата от морски защитени територии (т.е. разширяване на териториите и/или промяна на плановете за управление или мерките за контрол) и свързаните мерки.

Общите стъпки, които могат да насочват изпълнението на мерките по от Рамковата директива за морска стратегия, свързани с пространств. защита, са:

Отправна точка: Знанието, че съществуващите мерки за пространствена защита не са достатъчни за изпълнение на целите на политиката (т.е. целите по от Рамковата директива за морска стратегия).

Анализ на празнотите и проблемите: Целите за определени видове ли не са изпълнени, или за абиотични фактори (например замърсители)? Има ли подобрения в околната среда като цяло (мониторинг) или ситуацията не се променя вече няколко години? Резултат: Общо определяне на актуалните проблеми (размер и характеристики на предизвикателствата).

Определение за необходимо действие – количествено разширяване и/или качествено развитие: Проблемът общ ли е, като несъответствие или липса на мерки за контрол? При пълно съответствие ситуацията ще се подобри ли значително? Резултат: Установяване къде конкретно се крият проблемите и къде има нужда от промяна/действие.

Опции, свързани с тази политика: Кои средства биха могли да повишат ефективността на мерките за пространствена защита? Доброволните споразумения с потребителите/сектори биха ли били достатъчни или са необходими по-строги разпоредби? Резултат: Набор от опции, свързани с политиката („мерки“), които да бъдат включени в общия процес на формулиране и вземане на решения за мерките.

За да бъдат установени доказателства за ефективно определяне на нови МЗТ, се препоръчва концентриране върху приоритетни видове и местообитания и съставяне на целеви мерки за опазване/постигане на целите за защита за тези видове/местообитания. Успоредно с тях ще бъдат защитени други видове и местообитания.

Изключения

Чл. 14, параграф 1-4 от РДМС/чл. 13, ал. 1–7 от НООСМВ:

1. Държава членка може да определи случаи в своите морски води, в които, поради някоя от причините, изброени в букви от а) до г), екологичните цели или доброто състояние на околната среда не могат да бъдат постигнати във всички аспекти чрез мерките, предприети от тази държава членка, или поради причини, посочени в буква д), не могат да бъдат постигнати в рамките на съответния график:

(а) действие или бездействие, за което съответната държава членка не носи отговорност;

(б) естествени причини;

(в) непреодолима сила;

(г) промени или изменения във физическите характеристики на морските води, предизвикани от действия, предприети поради причини от висш обществен интерес, които превишават по значимост отрицателното въздействие върху околната среда, в това число трансгранични въздействия;

(д) природните условия не позволяват своевременно подобряване на състоянието на съответните морски води.

Съответната държава членка описва такива случаи в своята програма от мерки и предоставя на Комисията аргументи в подкрепа на своята позиция. При определяне на такива случаи държавата членка отчита последиците за държавите членки в съответния морски регион или подрегион.

Съответната държава членка обаче предприема подходящи ad hoc мерки с цел да продължи дейностите за постигане на екологичните цели, да избегне по-нататъшното влошаване на състоянието на засегнатите морски води поради причините, изброени в буква б), в) или г), и да смекчи отрицателното въздействие на равнището на съответния морски регион или подрегион или в морските води на други държави-членки.

2. В случаите, които попадат в обхвата на буква г) от параграф 1, държавите

3. Мерките ad hoc, посочени в параграф 1, трета алинея, се интегрират, доколкото е практически възможно, в програмите от мерки.

4. Държавите членки разработват и прилагат всички елементи на морските членки гарантират, че промените и измененията не препятстват трайно и не излагат на риск постигането на добро състояние на околната среда .

на равнището на съответния морски регион или подрегион или в морските води на други държави-членки стратегии, посочени в член 5, параграф 2, като при това от тях не се изисква, освен по отношение на първоначалната оценка, посочена в член 8, да предприемат конкретни стъпки, ако не съществува сериозен риск за морската среда или ако разходите биха били непропорционално големи, като се отчитат рисковете за морската среда, както и при условие че не се наблюдава последващо влошаване. Ако по някоя от тези причини дадена държава членка не предприеме мерки, тя представя на Комисията необходимите обяснения, за да обоснове това свое решение, като същевременно избягва да подлага на траен риск постигането на добро състояние на околната среда.

България е решила да не прилага изключения при докладването на своята програма от мерки 2016–2021, тъй като състоянието на околната среда вече се подобрява в резултат от съществуващите мерки (например по отношение на биогенните вещества) или поради липса на информация за мащаба на антропогенния натиск (например подводен шум).

Препоръки

При преразглеждане и актуализиране на мерките, е добре да се обмислят отново необходимостта от прилагане на изключения.

Необходимо е да се прегледат инструкциите, изложени в Ръководство №10 съгласно CIS на от Рамковата директива за морска стратегия на ЕС, и всеки нов документ с CIS по Рамкова директива за водите на ЕС, разработен от тогава.

Подготвителните стъпки, които, в даден случай, биха могли да включват необходимост от допълнителни специфични оценки, събиране на данни или консултации, включват, освен всичко друго:

- Обосновка за съответната конкретна област и основанието за претендиране за изключение;
- Оценка на последиците от планираното изключение върху морските води на други държави членки и морския (под)регион.

Освен това трябва да се обмислят специални мерки, с цел да се продължат дейностите за постигане на екологичните цели в случаите по чл. 14, параграф 1,

букви от б) до г) от от Рамковата директива за морска стратегия, за да се избегне по-нататъшното влошаване на морските води и за да се смекчине благоприятното въздействие на ниво морски регион или съответния подрегион, или в морските води на други държави членки.

Съществуват различия между изключенията съгласно чл. 14 от Рамковата директива за морска стратегия и разрешените освобождавания по Рамкова директива за водите. Тези различия и последиците от тях трябва да бъдат взети под внимание при актуализиране на планирането на мерки и изключенията / освобождаванията по двете директиви. Трябва да се потърси добра координация между двата процеса на планиране.

Източници

- <https://dariknews.bg/regioni/dobrich/ribarskite-grupi-v-bylgariq-mogat-da-polzvat-dobrite-praktiki-v-evropa-625203>
- <https://www.dw.com/bg>
- <https://www.alamy.com/zinnowitz-germany-17th-may-2019>
- <https://www.slu.se/en/departments/aquatic-resources1/selective-fishing/the-secretariat-for-selective-fishing/>
- https://wwfeu.awsassets.panda.org/downloads/wwfepo_cfpscorecardreport_dec2018.pdf
- <http://www.fao.org/3/ca7993en/CA7993EN.pdf>
- https://www.racspa.org/sites/default/files/doc_spamis/best_practices_management_large_marine_transboundary_areas.pdf
- <https://www.clientearth.org/can-technology-help-tackle-overfishing/>
- http://smallscalefishing.eu/wp-content/uploads/2016/11/Handbook_2_bg_pass.pdf
- http://smallscalefishing.eu/wp-content/uploads/2017/06/Guide_6_bg_web_pass.pdf
- <http://www.lifeforblacksea.com/index.php>
- Практически наръчник: добри практики за представителите на дребномащабния краибрежен риболов
- <https://assg.org.uk/>
- <https://globalgap.org/ja/news/FRESH-The-Only-GLOBALG.A.P.-Certified-closed-Recirculation-Marine-Sea-Fish-Farm-In-the-World/>
- https://www.interregeurope.eu/fileadmin/user_upload/tx_tevprojects/library/file_1582293946.pdf
- https://www.umweltbundesamt.de/sites/default/files/medien/1411/beratungshilfe/guidance_msfd_programme-of-measures_bulgaria_bg.pdf

Проект BG14MFOP001-1.006-0001 „Повишаване на информираността за
опазване на морската околна среда в Черно море“

Проектът се финансира по Програма за морско дело и рибарство /ПМДР/

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Програмата за морско дело и рибарство 2014-2020, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за морско дело и рибарство. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от бенефициента и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

ПРОГРАМА ЗА
МОРСКО ДЕЛО И
РИБАРСТВО

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД
ЗА МОРСКО ДЕЛО И РИБАРСТВО